

Poliitikkojen ja äänestäjien näkemysten muutokset

Riikka Savolainen

Väitöskirjani käsittelee empiirisen mikroekonometrian menetelmillä sitä, mitkä tekijät vaikuttavat äänestäjien ja poliitikkojen näkemyksiin. Tutkin väitöskirjassani erityisesti poliitikkojen näkemyksiä, sillä äänestäjiä koskeva aiempi empiirinen tutkimus on paljon laajempaa kuin poliitikkojen omia näkemyksiä koskeva tutkimus.

Politiikan taloustiede (*political economics*) tutkii, miten äänestäjien ja poliitikkojen preferenssit yhdessä politiikan prosessien kanssa vaikuttavat talouspolitiikkaan. Politiikan taloustieteellä ja kvantitatiivisella valtio-opilla on paljon yhteistä, mutta jälkimmäiselle poliittisten prosessien tutkimus on itseisarvo, kun taas ensimmäinen keskittyy enemmän politiikan lopputulemiin.

Politiikan taloustieteen teoreettinen tutkimus alkoi 1950-luvulla Downsien (1957) vaalimallilla, mutta empiirinen tutkimus toden teolla alkoi vasta 2000-luvulla. Empiiristä tutki-

musta on helpottanut aiempaa parempi politiikkaan liittyvien suurten tilasto- ja rekisteriaineistojen saatavuus, mistä on hyvänä esimerkkinä tässä väitöskirjatyössä käytetty suomalainen vaalikoneaineisto.

Väitöskirjan ensimmäisessä tutkimusartikkelissa kysyn, muuttiko turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskusten perustaminen kuntalaisten äänestysvalintoja. Tutkin kysymystä kuntatasolla vuosina 1990–2011 ja kunnan sisäisellä äänestysaluetasolla vuosina 2000–2011. Tulos on, että keskusten perustamisilla ei ollut vaikutusta Perussuomalaisten, Vihreiden tai äärioikeistopuolueiden suosioon. Tulos ei myöskään näyttäisi vaihtelevan työttömyyden, väestön koon tai aiemman ulkomaalais määrän mukaan. Tulos eroaa tähänastisesta tutkimuskirjallisuudesta, jonka mukaan maahanmuutto yleensä lisää maahanmuuttovastaisuutta (Halla ym. 2012; Barone ym. 2014).

Kirjoitus perustuu Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulussa 21. joulukuuta 2015 tarkastettuun väitöskirjaan ”Essays on Empirical Political Economics”. Väitöstilaisuudessa vastaväittäjänä toimi professori Kaisa Kotakorpi (Turun yliopisto) ja kustoksena professori Juuso Välimäki (Aalto-yliopisto). KTT Riikka Savolainen (riikka.savolainen@vm.fi) työskentelee erityisasiantuntijana Valtiovarainministeriössä.

Estimoinnit on tehty kiinteiden vaikutusten menetelmällä, joka poistaa pysyvien kuntakoh- taisten maahanmuuttoasenteiden vaikutuksen, jolloin jäljelle jää vastaanottokeskusten perus- tamisen vaikutus asenteisiin. Tilastollisen iden- tifiikaation kannalta keskeistä on se, että Maa- hanmuuttovirasto on aina päättänyt vastaanot- tokeskusten sijainneista eikä kunnanvaltuus- toilla ole päätösvaltaa asiaan.

Turvapaikanhakijoiden vähäisen määrän vuoksi vastaanottokeskuksia ei kuitenkaan pe- rustettu kyseisenä aikana kovin montaa, joten tilastollinen voima jää heikoksi ja kertoimet ovat epätarkkoja. Kovin vahvoja johtopäätök- siä näistä tuloksista ei siis kannata tässä vai- heessa tehdä.

Väitöskirjan toisessa tutkimusartikkelissa selvitetään, muuttaako kuntakohtainen työttö- myys kunnallispoliitikkojen ympäristönäke- myksiä. Poliitiikanäkemyksen aineistolähde on Ylen vuosien 2008 ja 2012 kunnallisvaalikone- aineisto. Tulosten mukaan kunnan työttömyys- asteen nousu tekee kaikkien puolueiden poliiti- kkoista vähän valmiimpia joustamaan ympäris- tönsuojelusta työpaikkojen hyväksi.

Artikkelin uskottavin evidenssi tulee yhtä- löistä, joissa estimoidaan vaikutus vain niille poliitikoille, jotka vastaavat vaalikoneessa samaan kysymykseen molempina vuosina. Täl- löin voidaan estimoida kiinteiden vaikutusten malli, jolla voidaan tutkia työttömyyden muu- toksen vaikutusta riippumatta poliitikon pysy- vistä ympäristöasenteista. Tulokset ovat robus- teja myös erilaisille työttömyyden määritelmil- le. Lisäksi pyrin ottamaan huomioon poliitikon oman työttömyysriskin vaikutukset hyödyntä- mällä ehdokaslistojen ammattitietoa.

Ympäristönäkemyksen muuttuminen työt- tömyyden kasvaessa sopii aiempiin tutkimus- loksiin ympäristösuhdannevaihtelun olemassa-

olosta (*environmental business cycle*)(Kahn ja Kotchen 2010). Ympäristösuhdannevaihtelu viittaa siihen, että asenteet ovat ympäristö- myönteisempiä noususuhdanteessa.

Lisäksi artikkelissa analysoidaan sitä, mistä poliitikkojen näkemysten muutos johtuu. Ana- lyysi perustuu sille oletukselle, että koko väestö antaa pienemmän painon ympäristönsuojelulle laskusuhdanteessa yllä kuvatun ympäristösuh- dannevaihteluoletuksen ja EVAn kyselytutki- musaineiston mukaisesti, minkä jälkeen ennus- tetaan kuntakohtainen uusi keskiarvonäkemyk- sen. Lisäksi oletetaan, että jos poliitikot toimisivat strategisesti, epävarmat ehdokkaat, joilla on eniten voitettavaa vaalitaktikoinnista, tähtäisi- vät kuntakohtaiseen keskiarvonäkemykseen tarkemmin kuin muut. Näin ei kuitenkaan näy- tä käyvän.

Johtopäätös näkemysten muutoksen syistä on se, että poliitikot eivät toimi strategisesti vaan vilpittömästi muuttavat mielipiteensä. Tämä onkin luontevaa suomalaisessa konteks- tissa, jossa kunnallispolitiikka on sivutoiminen, yleensä pieneen palkkioon perustuva luotta- mustehtävä ja jossa vain vähemmistö kunnallis- poliitikoista jatkaa valtakunnalliselle tasolle. Strategisesti toimiville poliitikoille merkitystä on vain valtaanpääsillä, kun taas politiikkalop- putulemat motivoivat vilpittömästi toimivia poliitikkoja. Äänestäjien kannalta olisi hyvä tietää, kumpaa tyyppiä poliitikot ovat.

Väitöskirjan kolmannessa tutkimusartikke- lissa käsitellään sitä, vaikuttaako kunnanval- tuutettuna tai varavaltuutettuna toimiminen kunnallispoliitikkojen politiikanäkemyksiin seuraavissa vaaleissa. Hypoteesi on, että luot- tamustehtävän antama tarkempi informaatio muuttaa näkemyksiä esimerkiksi fiskaalisesti konservatiivisemmaksi rivikuntalaiseen verrat- tuna.

Aiemmassa tutkimuksessa on tutkittu vallassaolon vaikutusta menestykseen seuraavissa vaaleissa (Erikson ja Titiunik 2015) tai tulotaan (Kotakorpi ym. 2016). Aikaisempi tutkimuskirjallisuus informaation vaikutuksesta poliittisiin näkemyksiin on keskittynyt äänestäjiin (Cruces ym. 2013; Kuziemko ym. 2013; Karadja ym. 2014). Vaikutusta poliitikkojen näkemyksiin seuraavissa vaaleissa ei tietääkseni ole tutkittu koskaan aikaisemmin, koska se vaatisi kattavaa rekisteriaineistoa sekä vaalien voittajista että häviäjistä. Tällainen molempia sisältävä aineisto on todella harvinainen.

Ylen vuosien 2008 ja 2012 vaalikoneaineistoista muodostettujen indeksien avulla tutkitaan kokemuksen vaikutusta tulonjakoa ja julkisen sektorin kokoa koskeviin näkemyksiin, näkemysten yleiseen maltillisuuteen sekä siihen, lähestyvätkö poliitikkojen näkemykset alueensa tai puolueensa keskimääräisiä näkemyksiä. Tulos on, että vallassaolo ei muuta poliitikkojen näkemyksiä. Pystyn sulkemaan pois vaikutuksen, joka ylittää 20 % muuttujien keskihajonnasta. Tulokset eivät myöskään ole heterogeenisiä kunnan koon, kuntatalouden heikentymisen tai aiemman poliittisen kokemuksen suhteen. Tämä tulos siis eroaa jossain määrin väitöskirjan toisesta artikkelista, jossa poliitikkojen näkemykset muuttuivat tiettyssä, hyvin spesifissä kysymyksessä, ulkoisten rajoitteiden muuttuessa.

Menetelmänä on regressioepäjatkuvuusasetelma (*regression discontinuity design*), jossa yksilöt jakautuvat koe- ja kontrolliryhmään sen mukaan, ylittääkö ryhmäjoissa käytettävän muuttujan arvo tietyn eksogeenisen ryhmäjakokynnyksen, esim. vaalikynnyksen. Tällöin syy-seuraussuhteen identifikaatio perustuu siihen, että tämän ryhmäjakokynnyksen ylittäminen on satunnaista, jolloin ne havainnot, jotka

juuri ja juuri jäävät jakokynnyksen alle, ovat vertailukelpoinen verrokkiryhmä niille havainnoille, jotka juuri ja juuri ylittävät jakokynnyksen. Tässä artikkelissa jakokynnys perustuu siihen, kuka on päässyt edellisissä vaaleissa kunnanvaltuutetuksi tai varavaltuutetuksi, jolloin juuri ja juuri valitsematta jääneet ovat verrokkiryhmä juuri ja juuri valituille.

Regressioepäjatkuvuusasetelmaa käytetään enenevästi juuri politiikan taloustieteeseen erityisen hyvin soveltuvana empiirisenä menetelmänä (menetelmän käytöstä politiikan tutkimuksessa ks. esim. Skovron ja Titiunik 2015). Empiiristen menetelmien kehittymisen ja käytökelpoisten tilasto- ja rekisteriaineistojen kasvun ansiosta politiikan taloustiede pystyykin taustoittamaan julkistaloustiedettä selittämällä, miksi tehokkaita lopputulemia ei aina saavuteta. □

Kirjallisuus

- Barone G., D'Ignazio A., de Blasio G. ja Naticchioni P. (2014), "Mr. Rossi, Mr. Hu and Politics: The Role of Immigration in Shaping Natives' Political Preferences", IZA Discussion Paper 8228.
- Cruces G. Perez-Truglia R. ja Tetaz M. (2013), "Biased perceptions of income distribution and preferences for redistribution: Evidence from a survey experiment", *Journal of Public Economics* 98: 100–112.
- Downs A. (1957), *An economic theory of democracy*, Harper & Row, New York.
- Erikson R. ja Titiunik R. (2015): "Using regression discontinuity to uncover the personal incumbency advantage", *Quarterly Journal of Political Science* 10: 101–119.
- Halla M. Wagner A.F. ja Zweimüller J. (2012), "Does Immigration into Their Neighborhoods Incline Voters Toward the Extreme Right? The Case of

- the Freedom Party of Austria”, IZA Discussion Paper 6575.
- Kahn M.E. ja Kotchen M.J. (2010), “Environmental Concern and the Business Cycle: The Chilling Effect of Recession”, NBER Working Paper 1624.
- Karadja M., Möllerström J. ja Seim D. (2014), “Richer (and Holier) than Thou? The Effect of Relative Income Improvements on Demand for Redistribution”, IFN Working Paper 1042.
- Kotakorpi K., Poutvaara P. ja Terviö M. (2016), “Returns to office in national and local politics”, <http://hse-econ.fi/tervio/ReturnsToOffice.pdf> (viitattu 3.5.2016)
- Kuziemko I., Norton M.I., Saez E. ja Stancheva S. (2013), “How elastic are preferences for redistribution? Evidence from randomized survey experiments”, NBER Working Paper 18865.
- Skovron C. ja Titiunik R. (2015), “A Practical Guide to Regression Discontinuity Designs in Political Science”, <http://www-personal.umich.edu/~titiunik/papers/SkovronTitiunik2015.pdf> (viitattu 3.5.2016).